

Att beställa ställningar

Vid beställning av ställningar är det viktigt att anbudsförfrågan och beställningsbekräftelser är tydligt specificerade. Det är också viktigt att redogöra för hur ställningen är tänkt att användas, och därför behövs oftast även en dialog med övriga UE inför en förfrågan eller beställning.

En tydlig specifikation krävs för att ställningsentreprenören ska kunna planera, dimensionera och förslå en säker och ergonomiskt bra ställning.

Att använda ställningar

De som använder en ställning för att utföra ett arbete, eller som skydd mot fall vid takarbete eller liknande, är ansvariga för att göra detta på rätt sätt. Det är inte tillåtet att överbelasta ställningens arbetsplan, eller belasta flera arbetsplansnivåer samtidigt, om ställningen inte är särskilt dimensionerad för detta.

Man får heller inte ta bort stabiliserande eller andra nödvändiga komponenter ur ställningen.

Det är särskilt viktigt att material läggs upp på ett genomtänkt sätt på ställningen. Det har inträffat allvarliga olyckor när man har lastat upp material med teleskoptruck, och då råkat påföra ställningen sidolaster så att delar av den har rasat.

Vid egenkontrollen som ställningsentreprenören gjort innan den överlämnades ska användaren om möjligt delta, så att han eller hon kan förvissa sig om att ställningen är lämplig för arbetet. De handlingar som ställningsentreprenören överlämnar ska finnas på arbetsplatsen. Om ställningen ska användas av flera företag på en byggarbetsplats ska de också överlämnas till BAS-U. Användaren ska sedan fortlöpande kontrollera ställningen under användningstiden.

Sök gärna tips och råd i Ställningsföretagens nedanstående checklistor.

Checklista för beställare av ställningar och väderskyddstak

Vid förfrågan/beställning

- Relevanta ritningsunderlag**

Bifoga lämpliga ritningsunderlag vid förfrågan eller beställning. Om du hänvisar att ladda ned från en webbportal, beskriv vilka ritningar som är relevanta
- Markera omfattning på ritningsunderlag**

Tydliggör placering av tillträdesleder, skyddstak, intagsbryggor, väderskyddstak etc.
- Komplettera med foto**

Bifoga foto för förklaring av specifika detaljer
- Tidplan**

Meddela byggstart, eventuella etappindelningar och deltider för ibruktagande
- Underlagets beskaffenhet**

Att säkerställa underlagets bärförmåga är enligt AFS 2023:11 ett delat ansvar mellan beställare och ställningsentreprenör. Ange därför underlagets bärförmåga i kN/m², tänk på ställningar som belastar tak, valv etc
- Förankring**

Att säkerställa lastupptagningsförmåga för ställningens infästningar är enligt AFS 2023:11 ett delat ansvar mellan beställare och ställningsentreprenör. Här kan K-ritningar vara till stor hjälp för lämpliga infästningspunkter.
- Typ av arbete**

Vilka yrkesgrupper skall använda ställningen? Hur kan ställningen anpassas för dessa? Finns det behov av att justera bomlagshöjder under projektet? Lämpligt att samråda med övriga UE
- Bredd på arbetsplan**

Ställningar delas in i breddklasser beroende på hur arbetsplanen skall användas. Principen är att det behövs 0,6 m vardera för att arbeta, för större materialuppläggning och för materialtransporter, se följande exempel:

 - 0,6 m för enbart arbete på ställning, inget material eller materialtransporter på ställningen.
 - 1,2 m för arbete och materialuppläggning eller materialtransporter, endast två av alternativen.
 - 1,8 m för arbete, materialuppläggning och materialtransporter, t. Ex. murarställning

Eventuella konsoldelar inräknas i bredden.
- Belastning**

Ställningar är typkontrollerade för belastning av endast ett arbetsplan åt gången, om ställningen behöver belastas på flera nivåer måste den dimensioneras särskilt för detta. Samråd med övriga

UE och ställningsentreprenör om lämplig lastklass enligt tabellen nedan samt om eventuellt behov av flera belastade nivåer. Se tabell nedan.

Lastklass	Jämt fördelad last	Koncentrerad last På ytan 0,5 x 0,5 m	Last av person på Ytan 0,2 x 0,2 m	Delarealast	Delarea
	kN/Kvm	kN	kN	kN/Kvm	Kvm
1	0,75	1,50	1,00	---	---
2	1,50	1,50	1,00	---	---
3	2,00	1,50	1,00	---	---
4	3,00	3,00	1,00	5,00	0,4 A
5	4,50	3,00	1,00	7,50	0,4 A
6	6,00	3,00	1,00	10,00	0,5 A

Tillträde

Behövs landgång trappa hiss? Hur många behövs? Samråd med övriga UE och ställningsentreprenör, markera placering på Skiss/ritning.

Skyddstak

Finns behov av skyddstak? Samråd med övriga UE och ställningsentreprenör, markera placering på skiss/ritning, exempelvis kan skyddstak behövas över entréer, vid tillträdesleder eller vid arbetsstationer nedanför ställning.

Skydd vid takarbete

Om ställning även skall utgöra skydd mot fall från exempelvis ett tak behöver skyddsräcket anpassas med hänsyn till den aktuella lutningen på taket enligt tabell 3 nedan

Tabell 3 Skyddsräckesklasser beroende på lutning och höjdskillnad*

Klass	Dimensione- rad för typ av belastning	Avsedd för lutning*, °	Maximal höjd- skillnad**, m
A	Statisk	0–10°	obegränsad
B	Statisk och dynamisk***	0–30°	obegränsad
B	Statisk och dynamisk***	30–60°	2 m
C	Dynamisk***	30–45°	obegränsad
C	Dynamisk***	45–60°	5 m

*Lutningarna avser den yta man arbetar på, och är tagna från standarden.

**Här avses höjdskillnaden mellan platsen där arbetstagaren kan stå (till exempel en bit upp på ett tak) och punkten där räcket är infäst.

***Den dynamiska lastens storlek varierar mellan klasserna B och C.

Inklädnad

Finns behov av inklädnad med plast- eller nätväv? Finns behov av regntak?

Vädskyddstak

Finns behov av väderskyddstak? Vilka delar behöver väderskyddas? Behöver någon del vara öppningsbart?

Arbetsplatsens förberedelse

- Samordning**

Hur påverkas omgivningen (övriga UE)?
Underlag till BAS-U!

 - Plan för uppförande- användning och nedmontering av ställning och väderskydd,
 - Arbetsberedning och riskanalyser,

- APD-plan**

För ställningsentreprenörens materialupplag och avgränsningar.

- Underlagets beskaffenhet**

Att säkerställa underlagets bärförmåga är enligt AFS 2023:11 ett delat ansvar mellan beställare och ställningsentreprenör. Ange därför underlagets bärförmåga i kN/m², tänk på ställningar som belastar tak, valv etc.

- Avgränsningar och skydd**

Beställaren avgränsar arbetsstället, vid risk för kollisioner planera påkörningsskydd, reflexer och eventuell belysning.
Ställningsentreprenören avgränsar sitt arbetsområde inom arbetsstället.

- Kunskap och kvalifikationer**

Kontrollera att ställningsbyggande personal har den utbildning som krävs. Ställningsbyggare bör vara yrkesutbildade och kan påvisa detta genom uppvisande av STIB kompetensbevis, BYN yrkesbevis eller BYN erkännandeintyg. Tilläggsutbildning krävs för att få arbeta med väderskydd, detta kan påvisas genom uppvisande av utbildningsbevis.
Särskilda regler gäller för lärlingar som genomgår yrkesutbildning, dessa skall handledas av yrkesutbildad personal och skall vara registrerade genom BYN och kan påvisa detta genom uppvisande av elektronisk lärlingsbok.

Kontroll och övertagande av ställning och väderskydd

- Kontroll**

Ställningsentreprenören skall göra en egenkontroll innan överlämnande till beställaren.
Ställningsentreprenörens egenkontroll skall dokumenteras i en särskild handling.
Ställningsentreprenörerna, STIBs framtagna "Checklista egenkontroll ställningen/väderskyddet" är lämpliga att använda vid kontrollen, se bilagda checklistor.
Användaren har samma skyldighet som Ställningsentreprenören att kontrollera ställningen eller väderskyddet, enligt föreskrifterna om användning av arbetsutrustning. Det är därför lämpligt att samordna kontrollen.

- Dokumentation till BAS-U**

Ställningsentreprenören skall lämna över följande handlingar till BAS-U:

 - Planen för uppförande- användning och nedmontering av ställning och väderskydd,

- Dimensioneringshandlingar,
- Dokumentation av kontrollen,
- Information om snöskottning, tillträde till taket och skydd mot fall från väderskyddet
- Information om hur väderskyddet ska kontrolleras
- Särskilda instruktioner för uppförande, användning, nedmontering och skötsel av väderskyddet
- Instruktioner för uppförande, användning, nedmontering och skötsel, om det är frågan om en systemställning.

Användning av ställning och väderskydd

Alla arbetsgivare
Alla arbetsgivare vars personal som använder en ställning eller arbetar under ett väderskyddstak skall göra en kontroll innan användning för att säkerställa att arbetsplatsen är säker och ergonomiskt lämplig. Ställningsentreprenörerna, STIBs framtagna "Checklista fortlöpande kontroll ställning/väderskydd" är lämpliga att använda vid kontrollen, se bilagda checklistor.

Information till arbetstagare
Följande information skall lämnas till de som använder ställning eller arbetar under ett väderskydd:

- Ställningens tillåtna belastning,
- Antalet tillåtna belastade arbetsplan (bomlag),
- Väderskyddets godkända snö- och personlast.

Ställningsentreprenörerna, STIBs "Fakta om ställningen/väderskyddet är lämpliga att använda för information, se bilagda checklistor.

Återkommande kontroller
Ställningar och väderskyddstak skall fortlöpande kontrolleras under användningstiden. Om ställningar eller väderskydd har brister som har betydelse från arbetsmiljösynpunkt får de inte användas innan bristerna har åtgärdats. STIBs framtagna "Checklista fortlöpande kontroll ställning/väderskydd" är lämpliga att använda vid kontrollen, se bilaga 3.
För ställningar och väderskydd som används av flera arbetsgivare i byggnads- och anläggningsarbete ska BAS-U ha överinseende över den fortlöpande kontrollen.